

מתיקנות הדף היומי

בס"ד | פנינים מתוך שיעורי הדף היומי של הרה"ג אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א

יומא דהילולא קדישא

יום כ"ד אייר, יומא דהילולא של הגאון המובהק משייב אנשי כנסת הגדולה, צדיק ועובד ה' במסירות נפש, ה"ה הגה"צ רבי בנימין מנדלזון זצוק"ל, רב אב"ד קוממיות

בשנת תשכ"ב העלילו על הגה"צ מקוממיות זצוק"ל את העלילה הידועה אודות חטיפת הילד יוסלה שוחמכר, אשר שהה פרק זמן מסויים בקוממיות, והגר"ב בשיחותיו עמו חיזק אותו ביהדות, דבר שהוא כשלעצמו אין בו משום "עבירה" על החוק השורר במדינה, אבל המעלילים - שאפו לסבך את הגר"ב בפלילים ולהענישו - הוציאו דיבה כאילו התקיימה באחד ממוצאי שבתות אספה חשאית בכולל חזו"א בני ברק לדון על חטיפת הילד והסתרתו, וכאילו הגר"ב השתתף באסיפה זו.

כדי להפריך עלילת שקר זו היה צורך להביא עדים שיאשרו בבית המשפט כי הגר"ב שהה באותו מוצאי שבת בקוממיות ולא יצא מתחומי המושבה. אחד העדים היה יהודי פשוט מירושלים, אשר הגיע לפני שבת אל המושב בכדי לאסוף תרומות לדבר מצוה, והגר"ב עזר לו באותו מוצאי שבת, כאשר הלך עמו לבית ושידל את התושבים שיתנדבו לסייע לאיש בעין טובה. אך דא עקא, האיש הזה היה מפליטי השואה שעוד לא נמחו מזכרונו אימי הימים הקשים, והוא נרתע מכל פגישה עם חוקרי משטרה ושופטים וכיו"ב, והוא סירב להעיד. ישב עמו רב חשוב יחד עם הגר"ב זצ"ל וניסה להשפיע עליו שילך להעיד, ובתוך דבריו אמר בחומרא: "אם אינך מעיד הרי אתה חוטא בלאו דאורייתא אם לא יגיד ונשא עונו". מיד קם הגר"ב, שהיה נוכח באותו מעמד, וקרא: "במטותא, אל יאמר כך, בית המשפט יש לו דין ערכאות, וממילא אין פה שום עדות ולא איסור של 'אם לא יגיד', אין פה אלא בקשה שאנו מבקשים מאיש זה לגרום לי טובה כשיספר שם את הידוע לך..."

בסופו של דבר, לא היה אותו יהודי מסוגל להתגבר על מעצרו, והודיע באופן מוחלט שלא ילך להעיד. מיד פנה אליו הגר"ב בבקשה: "עשה כהבנתך, אולם אל תימנע בגלל כך לבוא שוב אלינו בעתיד לאסוף תרומות כמו שהיית רגיל עד הנה, ואני גם כן אמשך לעזור לך..."

באחד השלבים בחקירתו של הרב על ידי צוות חוקרים, נתבקש הגר"ב להדגים את כתב ידו לצורך בדיקה פוליגרפית. הסכים הרב והעלה על הנייר בכתב ידו הקדושה את י"ג העיקרים "אני מאמין" מיסודו של הרמב"ם, אמרו: "אולי כשיבדוק החוקר הפוליגרף את השורות האלו, אולי בינתים ישית לב לתוכן הדברים, הלא כשאומרים 'אני מאמין' מתחזקת האמונה בלב, אולי יספוג מבלי משים ריח של אמונה..."

היין הכי משובח

אבי מורי רבי שמואל צבי קובלסקי זכר צדיק וקדוש לברכה היה משנן לנו ללא הרף הנהגה מיוחדת שקיבל מרבו פאר הדור מרן החזון איש זצוק"ל: אדם לא יכול להיות בן תורה אם הוא לווה כספים. אבא היה הולך ברגל בשיא החום מבני ברק ליישיבת הרמב"ם בתל אביב, כי לא היה לו כסף לנסוע והוא התעקש לא לקחת חובות.

הגיע ערב פורים, אבא מתכוון בדחילו ורחימו ליכנס לרבו הקדוש כ"ק מרן הדבר חיים מנדבורנה זצוק"ל עם משלוח מנות, אך הפרוטה לא היתה מצויה בכיסו. נכנס אבא למכולת וחיפש את בבוק היין הכי זול, אמא שתחיה אפתה עוגה פשוטה, ואבא נכנס לרבי עם המשלוח מנות.

הרבי קיבל את אבא במאור פנים, הושיב אותו לידו, ואמר לאבא: "לאמיר מאכן א לחיים" [-הבה נשתה לחיים]. אבא היה בתדהמה. "אם רק הייתי יודע", חשב לעצמו, "אולי הייתי משקיע בבבוק יין יקר יותר..." הרבי טעם מן היין ואמר לאבא: "זה יין משובח מאד", והעתיר על ראשו כל הברכות.

"אתם יודעים מה המוסר השכל של הסיפור?", אמר לנו אבא, "שאצל מי ששומר בעקביות על גדר לא להיכנס לחובות, היין הכי זול והכי פשוט נהפך ליין הכי משובח..."

הפתרון לבעיות כלכליות

בתקופה זו יש הרבה שיצאו לחופשה כפויה ללא תשלום [חל"ת בלע"ז]. אדם כזה מרגיש שחורב עליו עולמו, נשבר מטה לחמו, מאין יבוא עזרו. ובכן מה עושים? מה הפתרון?

הגמרא אומרת בסוף מסכת ברכות (דף ס"ג ע"א): "אָמַר רַב הוֹנָא בְּרַ בְּרַכְיָה מְשׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר הַקֶּפֶר, כָּל הַמְשַׁתֵּף שֵׁם שָׁמַיִם בְּצַעְרוֹ [שמברך על הרעה דין האמת, אי נמי שמבקש רחמים מלפניו (רש"י)]. ובמהרש"א (שם) פירש דהיינו "על דרך מה שכתוב עמו אנכי בצרה, והיינו שמתפלל שיעשה למען שמו שהוא עמנו בצרה". פּוֹפְלִין לוֹ פְּרָנְסָתוֹ [דהיינו שיש בידו כסף פרנסתו מצויה לו בכל עת בהרווחה לכל דבר לקנות לה] (מהרש"א) וכו'. רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַ נְחֻמֵי אָמַר, פְּרָנְסָתוֹ מְעוֹפֶפֶת לוֹ כְּצַפּוֹר [היינו כצפור שעל ידי עפיפתו מזונותיו מצויים לו בכל עת (מהרש"א)].

ונעתיק מה שכתב בזה התפארת שלמה [על התורה] פרשת בשלח: "כל המשתף שם שמים בצערו כופלין לו פרנסתו וכו', וכן הוא בכל צער ודוחק אשר מגיע לאדם, צריך לדעת כי הדבר נוגע למעלה, כמו שאמרו בגמרא (הגיגה ט"ז ע"ב) בזמן שהאדם מצטער השכינה מה אומרת קלני מראשי קלני מזרועי, הנה לכך שוב כשמבקש על הישועה והרווחה מתוך הדוחק, צריך לשום אל לבו לבקש העיקר על צער השכינה אשר עמו בצרה כביכול להושיע לה... ועל ידי כן באה הישועה במהרה... וזהו המשתף שם שמים בצערו - להתפלל על כבוד הבורא ברוך הוא שיתגדל במהרה, כופלין לו פרנסתו - כי על ידי כן באה אליו הברכה בכפליים מצד השכינה מקור הברכה".

צביעותו של היצר הרע

השבוע נלמד אי"ה בגמרא (שבת דף ע"א): "שוחט משום מאי חייב, רב אמר משום צובע וכו'". ובתוספות פירשו שם: "לאו אשוחט דמתניתין קאי... אלא אשוחט דעלמא קאי".

והביא האורח לחיים (פרשת לך) בשם מרן אור שבעת הימים הבעל שם טוב זי"ע, שהגמרא רומזת על מלאך המוות, אשר לעתיד לבוא ישחט אותו הקב"ה (כמבואר במסכת סוכה דף נב ע"א), ועל זה שואלת הגמרא: 'שוחט' - היינו מלאך המוות שהוא השוחט הגדול ביותר בעולם, 'משום מאי מחייב' - למה הוא מחויב מיתה, הלא הקב"ה ברא אותו בתפקיד זה להסית בני אדם כדי שיהיה להם שרר ועונש, ואם כן הרי הוא עושה רצון קונו, ומשום מאי מחייב. וזהו הרמז בדברי התוספות 'אשוחט דעלמא קאי' - דהיינו שמדובר בשוחט של העולם, שהוא מלאך המוות.

ועל זה עונה הגמרא: "משום צובע", היינו שצובע עצמו ומסית את האדם שיעשה עבירות ומראה לו פנים כאילו הוא עושה מצוות, ולכן הוא חייב מיתה, כי לא נברא אלא להסית את האדם, ולא שיצבע את עצמו כאוהב נאמן איש טוב.

התרופה הפלאית

את הסיפור הבא סיפר הגה"צ רבי דוד שפרבר זצוק"ל אבדק"ק בראשוב ובעל ה'אפרקסתא דעניא' זצוק"ל.

בצעירותו תקפו את הרב מבראשוב כאבים עזים בעיניו ולא נתנו לו מנוח. הוא הלך לדרוש ברופאים, והם אמרו לו פה אחד: "באם רוצון להציל את עיניך - חייב הינך לחדול מלימודך!".

הדברים נחתו עליו כרעם ביום בהיר, ומיד הועיד את פעמיו אל עבר משכן כבודו של כ"ק מרן הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא זצוק"ל, וסח באזניו דברים כהווייתן: "רבי קדושו!", זעק, "הלא נאמר בתהלים לעולם לא אשכח פיקודיך כי בם חייתני, ואיתא בספרים הקדושים כי כוונת דוד המלך בזה היא, שאי אפשר לו שישכח את דברי התורה, כי כמו שאדם אינו יכול כלל לחיות ללא אויר לנשימה, כך בדיוק הוא אינו יכול לחיות ללא לימוד התורה!".

מששמע הרבי בעל האמרי יוסף את טענתו, הרגיע אותו ואמר: "וכי מה כבר יכולים הרופאים לעשות? האם הם אמרו פעם 'רפאנו' ככוונה? עבור על שלחן ערוך 'ורה דעה' מהחל עד כלה, וכשתרגיש כאב כלשהו בעיניך הנח עליהם את ציציתותיך, והכאב יחלוף מאליו!". שמע הרב מבראשוב בקול הרבי ואכן בדיוק כך היה, הכאבים חלפו ונשכחו לגמרי.

ומסיים היה ה'בראשובער רב' את סיפורו בהיותו בן תשעים שנה, בהצביעו על משקפיו: "הרואים אתם? משקפיים אלו מרכיב אני רק משום נגד עין הרע!".

(מתוך הפתיחה לשיעור, ו' אייר יומא דהילולא של הרה"ק בעל האמרי יוסף מספינקא זצוק"ל)

הגמרא אומרת במסכת בבא בתרא (דף ט ע"ב): ואמר רבי יצחק כל הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות והמפייסו בדברים מתברך באחת עשרה ברכות. בפשוטו מדובר שהוא מפייסו בדברים ואינו נותן לו כלום. ונשאלת הקושיא הרי יתכן שהעני הזה לא אכל כמה ימים, וכשבים ואומרים לו 'בוקר טוב', 'שלום עליכם', 'חודש טוב', מה זה בדיוק עוזר לו כשהוא נמצא במצב של רעב חלילה? לכאורה היה צריך להיות ההיפך, הנותן פרוטה לעני מתברך באחת עשרה ברכות והמפייסו בשש? וחשבתי לבאר בחמלת השם עלי ובסייעתא דשמיא בדרך משל. יהודי היה בלילה בחתונה של הגביר של העיירה, כל מנה בחתונה עלתה 500 דולר, והיהודי אכל עד כדי שביעה. והנה למחרת בתשע בבוקר, היהודי שלנו שוב רעב. שאלו אותו: איך אתה שוב רעב, הרי אתמול בלילה אכלת מנה משביעה? אך התשובה היא: מה שאכלתי אתמול היה בשביל אתמול, עכשיו אני כבר שוב רעב. מאידך, תארו לעצמכם יהודי שנכנס למרן פאר הדור החזון איש, והחזון איש מברך אותו בחום שיזכה לילדים שיהיו גדולי ישראל, האם למחרת היהודי ישכח מהברכה? הברכה הזאת לא תצא לו מראשו כל ימי חייו... כעת נוכל להבין את הענין, הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, כי הגוף קיבל אוכל גשמי, ואוכל גשמי פג התוקף שלו אחרי כמה שעות, אולם מילה טובה או דברי חיזוק שהעני קיבל אינם נשכחים לעולם.

אליבא דהלכתא - שאלות בהלכה בסוגיות הדף היומי

שאלה: בשבת דף עד נלמד על דיני בורר, ורצינו לשאול מי ששכח ועבר בטעות על איסור בורר, כגון שהיתה לו צלחת עם כמה מיני פיצוחים, והוציא את הסוג שאינו רוצה לאכול, 'א' האם מותר לו כעת לאכול את הפיצוחים המובררים, או שיש בזה איסור הנאה ממעשה שבת? 'ב' אם יחזור ויכניס לתוך הצלחת את הפיצוחים שהוציא, האם יועיל בזה לבטל את מעשה האיסור?

תשובה מאת הגאון הגדול מורה צדק לעדתו, הרב אהרן שיף שליט"א, גאב"ד אנטווערפן:

כבוד המזכה את הרבים הרב אברהם ישעיהו קובלסקי שליט"א שעושה ומעשה שיראו את נעימות ומתיקות התורה, וכמבואר במדרש פר' כי תשא על הפסוק "ויהי ביום כלות המשכן", וכן בפירוש המשניות להרמב"ם בפרק 'ממסכת סנהדרין', וזה כבוד התורה וכמבואר ברש"י סוף סוטה.

ובדבר שאלתכם, הנה לגבי מלאכת מבשל נפסק בשו"ע (סי' ש"ח ס"א) שהמבשל בשוגג אסור בהנאה לו ולאחרים עד מוצ"ש, וברמ"א שם כתב שהוא הדין בשאר מלאכות. ובמשנ"ב (שם ס"ק ז') הביא את דברי הגר"א שפוסק דמותר ליהנות אפילו בשבת, והעלה להלכה לסמוך על זה במקום הצורך. וגם במלאכת בורר (סי' ש"ט) ציין הבה"ל את דעת הגר"א, ושם לא הזכיר התנאי של מקום הצורך.

ברם ישנם צדדים נוספים להיתר וכדלהלן:

א) הנה החיי אדם (כלל ט) יצא לחדש שבמלאכה שאינה משנה את גוף הדבר, כמו הוצאה מרשות לרשות, מותר בשוגג. ומיהו לא סמך על כך להלכה, ומסיק להחמיר. ובאמת סברא זו כבר כתבה הריטב"א (עירובין סה). ויש מקום לומר שמלאכת בורר היא מלאכה שאינה משנה את עצם הדבר, והוצאת הפסולת אינה נחשבת שינוי. ועי' בקצוה"ש (סי' קכה בדי השולחן סק"א) דכאן יש להקל יותר ממלאכת הוצאה, דלא מיקרי נהנה מן המלאכה שהרי היה יכול לברור באופן המותר.

ב) עוד הביא שם סברא להתייר, דכל הטעם שאסרו הוא משום גזירה שמא יעשה במזיד, אמנם בבורר אין לחוש שיעשה במזיד באופן האסור, שהרי יכול לברור באופן המותר. ג) ועי' עוד בפמ"ג שנסתפק בבורר בין ב' מיני אוכלים אם נחשב כנהנה מן המלאכה, שהרי אפשר לאוכלו כך גם בלא ברירה, ושוא באופן כזה מותר אפי' בשבת.

ועי' בדרכי תשובה (י"ד סי' קעג) בשם החמודי דניאל, שכשיש מחלוקת הפוסקים וספק, הוא נידון כספק ספקא. ולכן כאן שיש מחלוקת הפוסקים וגם ספק אם נחשב כלל להנאה כנ"ל, יש להתייר.

ולהלכה נראה דבנידון דידן אפשר לצרף אל דעת המתירים את כל הסברות הנ"ל, ואם שגג וברר יהיה מותר באכילה אף שלא במקום הצורך.

ובדבר השאלה האם כשיחזור ויערב את הפסולת שוב יהיה מותר באכילה, הנה כבר כתב הפמ"ג (ריש סי' ש"ט) שכדי לאכול במוצ"ש מועיל אם חוזר ומערב. אמנם מי ששגג ורוצה לאכול בשבת עצמה נראה לאסור, וכעין מה שכתב הרמ"א (סי' רנ"ג ס"ה) גבי קדירה שנתחממה בשבת ושוב נצטננה, וכ' שם הפמ"ג (מ"ז סק"ג) דהמאכל נאסר דעביד ביה איסורא.

ובעניינינו יש להוסיף עוד מה שכתב בשו"ת מהרש"ג (או"ח סי' נ"ד) שכיוון שבאמת הוא חפץ במלאכה ואינו מכוון רק להינצל מן האיסור, אין זה מיקרי מתקן את המלאכה, וכן העלה בתהלה לדוד לאיסור. וכן כתב בבן איש חי דבאותו יום אסור. אכן בנדון דידן יש לצדד להיתר אף בלא שיחזור ויערב וכפי שנתבאר לעיל.

טוב עין הוא יבורך, ברכת יישר כח לידידי מזכה הרבים הרב הרשל גרוס שליט"א, מזכיר מרן הגאב"ד שליט"א, על סיועו הרב.

מאוצרות הפרשה

אם בחוקותי תלכו (כ, א) - שתהיו עמלים בתורה (רש"י).

פעם נגש בחור אחד בעל כשרונות חלשים למרן החפץ חיים זצוק"ל ושפך בפניו את לבו: "אני יושב ועמל בתורה ואין אני רואה כלל ברכה בעמלי, ראשי אינו תופס כלל את הגמרא ואיני זוכר כלום ממה שלמדתי...".

ענהו החפץ חיים על אתר: "לא מצאתי בשום מקום שצריך להיות תלמיד חכם, כתוב רק 'שתהיו עמלים בתורה'...".

נקודה למחשבה:

פעם גילה אחד מתלמידי של מרן החפץ חיים זצוק"ל שרבו מתענה באותו יום תענית חלום. לשאלת התלמיד מה היה החלום הנורא, ענה החפץ חיים: "חלמתי שאני עומד להתעשר...".

"זה נקרא חלום רע?", תמה התלמיד באזני רבו.

"ממה נפשך", ענה הצדיק, "אם זה חלום אמת, הרי אצטרך להחליט למי לחלק כסף וכמה לתת לכל אחד וכו', הרי לא היה מסכן יותר ממני, ואם אין זה חלום אמת אלא סתם מתוך ההרהור לבי, הרי זה סימן שאני עדיין חושב על כסף... מה יהיה אתי?".

זקנינו הגה"ח רבי מרדכי וייס זצ"ל מבישטינא, היה מגדולי חסידי יז'ניץ-אנטונוי באזור, והוא התגורר בבישטינא עירו של הרה"ק רבי מרדכי'לה ז"ע.

בערב סוכות תרנ"ה בהיותו אברך צעיר, ישב זקנינו ר' מרדכי וייס בביהמ"ד ולמד. לפתע נכנס הרבי הקדוש לביהמ"ד וניגש אליו. "יונגערמאן", פנה אליו הרבי, "הרי כתוב שהקב"ה מקיים את כל המצוות, אם כך איך מקיים הקב"ה את המצוה לקחת אתרוג נאה?". ר' מרדכי שתק ולא ידע מה לענות, והרבי המשיך וענה בעצמו: "דער אייבישטער נעמט אוועק א נשמה פון א צדיק" [-הקב"ה לוקח נשמה של צדיק]...

הדברים היו סתומים וחתומים ור' מרדכי לא הבין כלל את כוונתו של הרבי, אך בליל יו"ט בתפילת ערבית נדם לבו הטהור של הרבי, ואז הבין זקנינו את כוונת הרבי... זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל.

[סיפור זה סיפר הגה"צ רבי אהרן מרדכי רוטנר שליט"א מחשובי ורבי קהילת בעלזא בי-ם, ששמעו מפי דודו ר' מרדכי זקנינו הנ"ל].

בכבוד רב
ג. וייס